

CAN DÜNDAR

Tarihe gizlenmiş
bir aşkın hikâyesi

Lüsyen

TAM
METİN

♥can

CAN DÜNDAR
LÜSYEN

CAN DÜNDAR
LÜSYEN

Türkiye'de artık Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş. tarafından yayımlanacak olan Minikitap™ dizisi (özgün ismiyle Flipback®/Dwarsligger®), Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) girişimidir. Minikitap™ hafiflik, dayanıklılık ve pratikliği esas alan yeni bir kitap formatıdır. Hollanda'da Jongbloed bv tarafından Can Yayınları için özel olarak üretilen, elinizde tuttuğunuz Minikitap™, Indoprint kâğıdı ve patentli mizanpajı sayesinde yüzlerce sayfalık bir kitabın tamamını bu küçük boyutta bile keyifle okunan bir esere dönüştürüyor. Minikitap™ yayıncılık ve matbaacılıkta yüz elli yılı aşkın deneyimiyle Avrupa'nın tarihî firmalarından olan Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) tarafından tasarlanmıştır.

Elinizdeki kitap, Bolloré Thin Paper (www.bollerethinpapers.com) tarafından üretilen Indoprint kâğıda basılmıştır. Klorür veya sülfür içermeyen, FSC® sertifikalı Indoprint kâğıdı, çevreye zararsız özel bir kâğıt hamurundan üretilmiştir.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak resmi: Lüsyen'in portresi (Aşiyân Müzesi, İstanbul)

Mizanpaj uygulama: Bahar Kuru Yerek

Baskı ve cilt: Jongbloed bv, Marktweg 73a, 8444 AB Heerenveen, Hollanda

ISBN 9789750731730

© 2010, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır ve korunmaktadır. Yayınevinin izni olmadan eser hiçbir şekilde çoğaltılamaz,

Minikitap™ formatı 3. kişiler tarafından yurt içinde kullanılamaz.

Uluslararası patent hakları n°EP 07 768892.

Can Yayınları'nda 1. basım: 2010

Minikitap™ formatında 1. basım: Ocak 2016

Bu kitabın 1. baskısı 10 000 adet yapılmıştır.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CAN DÜNDAR, 16 Haziran 1961'de Ankara'da doğdu. 1982'de AÜ, SBF Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1986'da İngiltere'de London School of Journalism'i bitirdi. 1988'de, ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset Bilimi dalında yüksek lisansını tamamladı. 1996'da aynı bölümde doktora derecesi aldı. 1979'dan beri gazetecilik, belgesel yapımcılığı, TV programcılığı yapmıştır. 2015'te Cumhuriyet gazetesinin genel yayın yönetmeni olmuştur. Kitapları Demirkırat (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1991), Sarı Zeybek (1994), 12 Mart: İhtilalin Peşesinde Demokrasi (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1994), Gölgedekiler (1995), Hayata ve Siyasete Dair (1995), Yağmurdan Sonra (1996), Ergenekon (Celal Kazdağlı'yla birlikte, 1997), Yârim Haziran (1998), Benim Gençliğim (1999), Köy Enstitüleri (2000), Nereye? (2001), Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor: Salih Bozok'un Anıları (2001), Uzaklar (2002), Yükselen Bir Deniz (2002), Savaşta Ne Yaptın Baba? (2003), Bir Yaşam İksiri: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı (2003), Mustafa Kemal Aramızda (Ülkem Özge Sevgililer'le birlikte, 2003), Büyülü Fener (2003), Duvar (Ege DüNDAR'la birlikte, 2003), Yıldızlar, (2004), Sedat Alp: İlk Türk Hitoloğun Yaşam Öyküsü (Fatma Sevinç'le birlikte (2004), Kırmızı Bisiklet (2005), Nâzım (2005), İlk Durak-İETT (Nebil Özgentürk'le birlikte, 2005), Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç I. (2006), Yüzyılın Aşkları (2006), Karaoğlan (Rıdvan Akar'la birlikte, 2006), İsmet Paşa (Bülent Çaplı'yla birlikte, 2006), Yakamdaki Yüzler (2007), Ecevit ve Gizli Arşivi (Rıdvan Akar'la birlikte, 2008), Ben Böyle Veda Etmeliyim: İsmail Cem (2008), Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç II. (2008), Mustafa (2009), Anka Kuşu (2009), Lüsyen (2010), Canım Erdalım Sevgili Babacığım (2011), Aşka Veda (2012), Birand: Bir Ömür, Ardına Bakmadan (2012), Abim Deniz (2014).

Can DüNDAR'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Canım Erdalım Sevgili Babacığım, 2011
Anka Kuşu, 2012
Aşka Veda, 2012
Ben Böyle Veda Etmeliyim, 2012
Benim Gençliğim, 2012
Birand, 2012
Büyülü Fener, 2012
Kırmızı Bisiklet, 2012
Sarı Zeybek, 2012
Savaşta Ne Yaptın Baba?, 2012
Uzaklar, 2012
Yağmurdan Sonra, 2012
Yakamdaki Yüzler, 2012

Yârim Haziran, 2012
Yüzyılın Aşkları, 2012
Ergenekon (Celal Kazdağlı'yla birlikte), 2013
Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, 2013
Yıldızlar, 2013
Nâzım, 2014
Köy Enstitüleri, 2014
Abim Deniz, 2014
Karaoğlan (Rıdvan Akar'la birlikte), 2015
İsmet Paşa (Bülent Çaplı'yla birlikte), 2015
Yükselen Bir Deniz, 2015
Gölgedekiler, 2015
"O" Gün, 2015

Mayıs 1912, Brüksel

Aşk, adeta randevulaştı onlarla...

1912'de, Brüksel baharında...

Türk sefaretinde görevli Mısırlı ataşenin yemek davetinde...

Mahmud Sabit Bey, evinde ağırladığı sefir Abdülhak Hamid'e sarı-şın konuğunu, "Maria Lucienne Sacre," diye takdim etti.

Hamid, vaktinin çoğunu geçirdiği Londra'dan Belçika Kralı'nın resmî kabulü için gelmişti.

Yemeğe, saraydaki davetten dönüşte uğramıştı. Üzerinde üniforması vardı; yakasında nişanlar parılıyordu.

Ama Lüsyen, nişanlardan daha göz alıcıydı.

Korsajının oyuğuna yerleştirdiği gül demeti, siyah tafta elbisesinin üzerinde kartopu gibi gülümsüyordu.

Hamid, genç kızın elini tuttu, zarafetle dudaklarına götürdü; havai kıvılcımlar saçan gözlerine baktı ve, "Müşerref oldum," dedi.

Lüsyen, sağ elindeki busenin ürpertisiyle yemek salonuna doğru yürürken, on sekizlik bedeninden fişkıran tazeliği ve yayılan ıtrı da sürükledi peşi sıra...

Bir de Hamid'in bakışlarını...

Bir süredir gönül eğlendirdiği Mısırlı Mahmud Sabit Bey, ona Hamid'den öyle çok bahsetmiş, onu öyle methetmişti ki...

"O, insanların en yakışıklısı, en zarifi"ydi.

Lüsyen daha görmeden, Türk edebiyatının "Şair-i Âzam"ının*, bu "güzel anka"nın cazibesine kapılmış, kendisini tanıştırmaya için genç ataşeyi sıkıştırmaya başlamıştı.

Lakin Sefir Bey, Brüksel'e nadiren uğruyor, çoğunlukla Londra'da bulunuyordu. Bu yüzden tanışma için epeyce beklemek gerekmişti.

Şimdi, buna değdiğini düşünüyordu.

İlk temasın yarattığı mıknatıs etkisi derhal kendini gösterdi.

Hamid, salonun bir köşesinde elçilik mensuplarıyla sohbet ederken gözleriyle onu aradı.

Aradığı bir çift gözün de kendisinde olduğunu fark edip hemen o tarafa doğru seğirtti.

Köşede ayaküstü şarap içerek sohbete koyuldular.

Hamid, leziz bir Fransızca ve çocuksu bir merakla genç kıızı soru yağmuruna tuttu.

“Meuse’lü bir Valon kızıyım,” dedi Lüsyen...

Belçikalı olan annesi, evine bağlı, tutumlu, güzel bir kadındı. Aslen Fransız olan ve Liège’de bir kömür madeninde ustabaşılık yapan babasına karşı saygıyla karışık bir korku duyardı.

Ayrıca erkek kardeşleri de vardı.

Liège’de tipik bir küçük burjuva ailesinin melez kızıydı yani...

Liseyi bitirdikten sonra “bu tutucu ve sıkıcı kasaba”dan yüksek tahsil hazırlığı için Brüksel’e kaçıyordu.

Burada en çok annesinin yemeklerini ve reçellerini özlüyordu.

Hamid, “Sizin gibi bir hanım Brüksel’de yalnız mı?” sorusuyla genç kızın sevgilisi olup olmadığını anlamaya çalıştı.

Etrafında pervane gibi uçuşan erkeklerden bahsetmedi Lüsyen...

Sadece, “Sözlüyüm,” dedi, ailesinin evlenmesi için baskı yaptığından yakındı ve karşı atağa geçti:

“Ya siz? Siz evli misiniz?”

Hamid, son eşinden daha yeni ayrıldığını söylemedi.

Onun yerine, “Eşimi kaybettim,” dedi.

Başlarını öne eğip kederle sustular.

On sekizlik Lüsyen, gece elbisesi içinde biraz daha olgun görünüyordu; altmışlık Hamid, resmî üniforması içinde biraz daha genç...

Abdülhak Hamid, Lüsyen'le tanıştığı yıllarda.

Genç kız, yüreğinde ilk heyecana benzer bir çarpıntı hissetti; yaşlı adam, nicedir unuttuğu bir yangının göğsünün altında alev aldığını...

Aralarındaki büyük yaş farkına rağmen aynı dili konuştuklarını anlamışlardı.

Lüsyen, Hamid'e mükemmel Fransızcasını neye borçlu olduğunu sordu:

"Hayatta ne öğrendiysem kadınlardan öğrendim," diye gülümsedi Hamid, "buna Fransızcam da dahil..."

Henüz on yaşında iken ağabeyi ile birlikte Fransızca kursu için Paris'e gönderilmiş, orada ev sahibesinin on iki yaşındaki kızı Lucie'ye âşık olmuştu. Büyüyünce evlenmeye karar vermişlerdi.

"Fransızca'yı hocalardan ziyade, bu güzel kız öğretti," dedi Hamid...

Karşısındaki genç kızın üslubundan onun da ana dilinde bir edebiyatsever olduğunu hissetmişti. Üstelik İngilizceyi, Almancayı, İtalyanca'yı da çok iyi konuşuyor; tazeliği kadar dil hâkimiyeti, zekâsı ve ilgi alanının genişliğiyle de Şair'in başını döndürüyordu.

Lüsyen ise şairane sözler ve jestlerle konuşan bu ışıltılı ve kibar adamın kendisine bahsettiği yakınlıktan gururlanmıştı.

Gece boyunca adeta kendilerinden geçerek ve çevredekileri görmezden gelerek siyasetten, şiirden, hatta hükümetten maaşlı bir şair olmanın garipliğinden konuşular.

Daha birkaç hafta önce, Kuzey Atlantik'te bir buzula çarparak 1517 yolcusuyla batan Titanic, gündemin gözde konusuydu.

Hamid bunun, İtalyanların Türklere karşı açtığı haksız savaşa seyirci kalan İngiltere'ye Tanrı'nın verdiği bir ceza olduğunu söyledi.

Gülüştüler.

Sohbet derinleştikçe, aralarındaki hayranlık alevi biraz daha harlandı.

Ara sıra elde kadehle yaklaşan konuklar, yerli yersiz sorularla sohbetlerini bölse de Hamid onları kibarca geçiştirip yeniden sevgili küçüğüne dönüyordu.

Herkesin saygı gösterdiği adamdan saygı görmek, gencecik Lüsyen'i büyülüyordu.

Göğsünde nişanlar parıldayan haşmetli sefir, bir yeniyetmeyi şairane kelimelerle iltifata boğuyor; bu iltifatlar, gümüş tepside art arda ikram edilen kristal kadehlerde çalkalanarak genç kızın başını döndürüyordu.

Beşinci kadehin sonunda Lüsyen, gözlerinden saçtığı masumiyetin çapkın muhatabında mayaladığı hazzı mükemmelen fark ederek işaretparmağını şarap kadehinin geniş ağzında usulca gezdirdi ve, "Uzun mücadelelerden sonra aileme şahsi istiklalimi kabul ettirdim," dedi. "Hürriyetten sarhoşum..."

Bunu öylesine şuh bir edayla söylemişti ki, Hamid'in gözleri kamaştı. Şaraptan ziyade, kulağına fısıldanan sözlerin cüretinden sarhoş oldu.

Sohbet sırasında davetlilerden biri, Lüsyen'in bedenini sarmalayan siyah elbiseye dikkat çekti:

"Siyah, buralarda matem rengidir; sizse çok gençsiniz," dedi.

Lüsyen kendinden emin bir edayla cevapladı:

“Pastel renkler giyen yaşıtlarımdan ayrılmak istedim.”

Hamid, işi renklere bırakmadan, zihninde onu yaşıtlarından ayırmıştı bile...

Kadında siyahı niçin sevdiğini, bir çocukluk hatırasıyla anlattı:

Delikanlı olup evlenmeye karar verdiği yıllarda beşik kertmesiyle nişanlanmışlardı. Düğün hazırlıkları yapılırken annesinin yalıda topladığı hanımlar ne giyeceklerini konuşuyorlardı. Herkes kıyafetini tarif ederken bir genç kız, “Ben o gün karalar giyeceğim,” demişti.

Öylesine mahzundu.

Hamid bu masumane jesti karşılıksız bırakmamış, ânında nişanı bozup “karalar giyen kız”la evlenme kararı almıştı.

Anlatılan hatıradaki ima, herkesin dikkatini çekti.

“Ben siyahı, hiçliğin rengi olduğu için severim,” dedi Hamid...

Sonra da Lüsyen’in kara elbisesinde açmış ak gül demetini süzerek bir mısra mırıldandı:

*Şems olmasa güller de olur bunda siyeh-ten...**

“Bu okuduğunuz bir şiir mi?” diye sordu Lüsyen...

“Evet,” dedi Hamid; Fransızcaya tercüme etti.

“Siz mi yazdınız?”

“Evet.”

“Hemen buracıkta mı?”

“Hayır. Uzun yıllar var ki bir şey yazmıyorum.”

“Neden?”

“Söyleyecek bir şeyim kalmadı da ondan...”

Oysa söylenecek şey, her daim vardı.

Zor olan, söylenecek kişiyi bulmaktı.

Zaman, bu hükmü doğrulayacaktı.

* Güneş olmasa güller de olur burada siyah tenli...

O sıralar masallara inanırdım.

Bütün o akşam boyunca ve geceyarısına doğru, tıpkı masallardaki gibi, kaderin bana vaat ettiklerinin, sonsuz bir cazibe ve benzersiz bir ahenkle bana doğru yaklaştığını gördüm.

Şehzadem genç değildi, lakin gençliğin kendisiydi.

Latiftebessümünde, koyu gözlerinin tatlı ve yumuşak parıltısındaki gençlik...

Letafetinin süslerini bozmadan, yılların çiçeklendirdiği ayrıcalığı ebediyen muhafaza eden gençlik...

Tabiatın seçkin çocuklarına bahşettiği, tahribi imkânsız gençlik...

Bense hürriyet sarhoşuydum.

Hürriyet!

Bardak dolusu içtiğim tehlikeli şarap...

Şarap ne kadar kıymetli olursa olsun, kadehin dibinde bir tortu bırakır. Bu tortuyu karıştırmaktan sakınmak lazım geldiğini anlayamayacak kadar gençtim.

Daha tecrübeli olsaydım, icabına göre, bu içkiyi daha ihtiyatla içerdim. Şeffaf bir billura adeta dinî bir heyecanla boşaltır, uzun uzun parıltısına dalar, aşkla dudaklarıma götürmeden evvel güzel ıtrını doya doya koklardım.

Bambaşka hareket ettim.

Hakkımda hüküm vermeye kendini ehil sanan eski kafalıların fikrince kendimi serbestliğin havasına gözü kapalı kapıp koyuveriyor yahut fenalığın cazibesine yeniliyordum.

Kendi halime bırakılmıştım.

Hareket tarzımda serbest, her türlü baskı ve kontrolden kurtulmuş durumdaydım.

O zamana kadar bana kesinkes ve manasızca yasaklanan ve işte orada kendisini bana sunan bakir âlemi hırsıyla arzuluyordum.

3

Mayıs 1912, Brüksel

Yemeğin ertesi günü tekrar buluştular.

Sonra her gün buluştular.

Hamid, bunca yıldır görevli olduğu Brüksel’i doğru dürüst görmemişti bile...

Sık sık Brüksel’den Londra’ya gittiği söyleniyordu. O düzeltiyordu:

“Ben sık sık Londra’dan Brüksel’e gelirim.”

İlk günden ısınmadığı bu şehre, şimdi on sekiz yaşında bir kızın gözleriyle bakacak, sevmeye çalışacaktı.

Lüsyen onu şehrin kalabalığından kaçırıp Cambre Ormanı’na götürdü.

Kır kafelerinde birlikte çay içip yemekler yediler.

Parkın gölgelerinde, birbirine denk olmayan adımlarla saatlerce yürüyüp hayatlarının sevinçli ve kederli kırıntılarını ortaya döktüler. Bitmek bilmez sorularla zevklerini karşılaştırıp müşterek noktaların fazlalığına şaşıtlar.

Dışarıdan bakanlar, şık bir dedenin, tatlı tatlı konuşarak yetişme çağındaki torununu gezdirdiğini düşünebilirdi.

Ama ne gam!

Onlar böyle hissetmedikten sonra...

Hiç bitmesin istenen bu saatlerin bir kıvamında ikilinin ahenksiz adımları birbirine uydu ve yaşlı sefir, âşık şaire dönüşüp genç kızın elinden tuttu.

Ellerinden evvel, yürekleri tutuşmuştu zaten...

O an, birbirlerine itiraf etmeden, bunun ilelebet sürecek bir bağ olduğuna adeta iman etmişlerdi.

Lüsyen, upuzun hayatını kısa mısralarla özetleyen bu romantik adama kısacık ömrünü uzun ayrıntılarla anlattı.

Aşk adeta randevulaştı onlarla... 1912 baharında... Belçika'da... Biri Türk edebiyatının en büyük şairiydi, diğeri Brüksel'de üniversiteye hazırlanan bir öğrenci... Abdülhak Hamid altmış yaşındaydı; Lüsyen on sekiz... Dünya, topyekûn bir savaşa girme üzereydi. Osmanlı sarayının çatırdadığı dönemde Brüksel'den Londra'ya, Viyana'dan Budapeşte'ye, Venedik'ten İstanbul'a uzanan bir coğrafyada, tarihe nakşolmuş ama zamanla unutulmuş bir ilişki yaşadılar. Atatürk, dans etti Lüsyen'le... Tefik Fikret ona edebiyat dersi verdi. İnönü, evlerinde satranç oynadı. Nâzım Hikmet, sofralarında yemek yedi. Kimler yok ki bu belgesel romanın sayfaları arasında. Mehmed Âkif'ten Victor Hugo'ya, Damat Ferid'den Oscar Wilde'a, Yahya Kemal'den Hindenburg'a, Necip Fazıl'dan Karındeşen Jack'e, Sultan Abdülmecid'den Namık Kemal'e, Sultan Reşad'dan Talat Paşa'ya geçen asrın en ünlü portreleri... Ve onların arasında, bir çağ yangınının tam ortasında yaşanmış inanılmaz bir aşk hikâyesi...

